

برداشت غیر مستقیم

۲- برداشت متناسب

در برداشت متناسب قسمتی از آحاد آماری یا یک کیفیت از آنها را مورد مطالعه قرار داده و نتیجه را به همان نسبت تمام آحاد عمومیت میدهند در این طریقه نیز می توان بدو طرز عمل نمود .

۱- سنجش کل از جزء این طریقه ستمی از آحاد

آمار بر این مورد مطالعه قرار داده و نتیجه را به همان نسبت تمام آحاد عمومیت میدهند مانند طریقه که در بان برای تعیین نسبت اراضی مزروعی فرانسه بکار برد مشارالیه نسبت این اراضی را در چند ناحیه مختلف تعیین و بعداً بنسبت را بتمام مملکت عمومیت داد .

ب- سنجش در کیفیت مرتبط- در این طریقه کیفیت یا امر بر آن که رابطه مستقیم با آحاد آماری دارد تحت مطالعه قرار داده و از سنجش آن دو امر آحاد آماری را به دست می آوریم مثلاً اگر محقق شود که عده موالید کشوری یک بدست و پنجم نفوس آست کافی است که عده مولید را ضرب در ۲۵ نمایم تا عده کل نفوس کشور بدست بیاید .

تبصره- نکته که در برداشت های غیر مستقیم همیشه باید در مد نظر داشت اینست که نتیجه عمل هیچوقت صحت لازم را نداشته و بهین جهت است که اغلب مورد سوء استفاده و مغلطه کاری میشود .

۳- اسلوب انتخاب نمونه

در این طریقه تمام آحاد آماری را مورد مطالعه قرار نداده و فقط عده معدودی از آنها را انتخاب و نتیجه که از مطالعه این عده بدست می آید به کلیه امور عمومیت می دهند .

انتخاب نمونه ممکن است بدو طریق انجام گیرد:

برداشت غیر مستقیم یکایک آحاد آمار بر این مورد مطالعه قرار نداده و به بررسی قسمتی یا کیفیت مخصوص از آنها اکتفا میکند، این طرز برداشت در مواردی استعمال میشود که آحاد آماری طرز زیاد ظ هر نشده و یا اینکه برداشت مستقیم اشکالات یا مخارج زیادی را داشته باشد، انواع برداشت غیر مستقیم را میتوان در تحت پنج عنوان ذکر نمود:

۱- برداشت تخمینی

برداشت تخمینی در قرون قدیمه همیشه مورد استفاده بود و حالیه هم اغلب برای امور فلاحتی بکار میرود برای تخمین آحاد آماری بدو نوع ممکن است عمل نمود:

الف- برآورد یا تقریب- بر آورد عبارت است از تعیین آحاد آماری از روی حدس و اطلاعات برآورد کننده و بهین جهت برآورد را نمیتوان زیاد طرف اعتماد قرار داد زیرا با اشخاص مختلفه و اطلاعاتی که هر کدام از رشته خود دارند مقدار برآورد فرق میکند .

ب- برآورد پیش بینی مقدار محصول از طرف زارعین میباشد .

ب- مقایسه- در این طرق برای تعیین آحاد آماری کیفیات و شماره امور دیگری را که بستگی با این آحاد داشته باشند تحت مطالعه قرار داده و از مقایسه این دو امر شماره آحاد منظور را تعیین مینمایند .

بهترین نمونه این برداشت عملی است که شیعی دان معروف فرانسوی برای تعیین مساحت زمینهای قابل زراعت فرانسه نمود چون تعیین مساحت کلیه زمین های زراعتی اشکال زیادی داشت از این جهت لاوریه فقط اکتفا بشمارش کار آمنهای فرانسه نمود و از روی مقایسه مقدار زمینی که یک کار آمن شخم میزند مساحت کلیه اراضی قابل زرع فرانسه را تعیین نمود .

باندازه کافی باشد بعضی ها این عده را ۱۵٪ و برخی ۱۰٪ تعیین نموده اند.

۲ - نمونه هائی که انتخاب میشوند باید کلی مستقل از یکدیگر باشند یعنی نباید نمونه ها طوری انتخاب شوند که یکی در تحت تأثیر دیگری باشد زیرا در این صورت مثل اینست که يك نمونه انتخاب شده باشد.

۳ - انتخاب نمونه باید بدون فرض مخصوص بوده و کاملاً از روی قاعده که در نظر گرفته شده است بعمل آید.

۴ - واریسی

واریسی بیشتر امور یا کیفیات مخصوص را مورد بررسی قرار داده و تحقیقات آن کمتر جنبه عمومی دارد و تمام آحاد آماری مورد مطالعه قرار نکرده و بهمین دلیل اغلب واریسی را ضمیمه از آمار میدانند ولی امروزه بعضی از نگاهامی آماری کشورهای امریکا برای تنظیم آمار خود بیشتر از این طریق استفاده مینمایند.

اصولاً میتوان اختلافات ذیل را مابین آمار و واریسی قائل شد:

الف - آمار تمام آحاد و کیفیات آنها را مورد مطالعه قرار میدهد در صورتی که واریسی فقط در امر بخصوصی تحقیق میکند.

ب - عملیات آماری فقط شامل شماره - جدول بندی و تعیین تناسب میباشد در صورتی که عملیات واریسی علاوه بر اینها شامل استماع شهود - جلب نظر خبره و غیره می باشد.

ح - برای انجام عملیات آماری اشکالات زیادی موجود است در صورتیکه واریسی تشریفات کمتری لازم دارد.

د - نتیجه عمل آماری بیشتر مقرون بصحت میباشد زیرا اعمال نظر در آن کمتر میشود در صورتیکه واریسی اغلب در مواقع بحران و وضعیات غیر مترقبه صورت گرفته و بدین جهت اعمال نظر زیاد می شود واریسی بر دو نوع است :

الف - انتخاب از روی انفق - در این طریق کافی است که از روی اتفاق یا قرعه چند نمونه از امور مورد مطالعه را انتخاب نمود مثلاً اگر وضعیت زندگانی عملیات يك ناحیه در نظر باشد چند خانواده آنها را از روی اتفاق یا بر سبیل قرعه انتخاب نموده و پس از مطالعه آنها نتیجه را بسایرین عمومیت میدهند.

ب - انتخاب از روی تعقل - در این طریق انتخاب نمونه ها را با اتفاق وا گذار ننموده و بلکه سعی میشود که با در نظر گرفتن قواعد و قوانینی اثرات حوادث اتفاقی کمتر شده و بین نمونه ها و کلیه آحاد آماری اختلاف کمتر باشد مثلاً اگر لازم باشد که برای مقایسه آمار مدارك و اسناد آماری چندین سال کشور جزء بجزء نگاه داشته شود ولی چون نگاهداری تمام مدارك خیلی مشکل و انجام کار را در موقع مقایسه مطول مینماید اینست که بخشهای کشور را از روی تعداد جمعیت در روی يك صورتی نوشته و شماره گذاری مینمایند و بعد از روی این شماره ها اعدادی را که بیک ختم میشوند مانند ۱ - ۱۱ - ۲۱ - ۳۱ الی آخر انتخاب مینمایند و باین ترتیب در کشور ایران ۲۹ نمونه انتخاب شده و مدارك آماری آنها فقط نگاهداری میشود.

محاسن این طریق اولاً آنستکه اغراض خصوصی کمتر مورد استعمال پیدا مینماید و ثانیاً تمام نقاط کشور چه دارای جمعیت زیاد باشد چه کم در نظر گرفته میشوند و باین ترتیب اختلاف مابین نمونه ها و کلیه آحاد آماری کمتر میشود نگاه مرکزی آمار ایتالیا در سنه ۱۹۲۱ این طریق را اعمال نمود و بعد از استخراج نتایج معلوم گردید که اختلاف مابین متوسط حاصله از نمونه ها و متوسط کل از يك صدم هم کمتر بوده است.

برای اینکه نتیجه که از انتخاب از روی تعقل گرفته میشود مقرون بصحت باشد سه شرط ذیل باید رعایت شود :

۱ - برای جلوگیری از اشتباهات عده نمونه ها باید

بهترین نمونه خانواده های يك طبقه از جامعه باشد به کار میرود .

جامعه شناس و مهندس معروف فرانسوی لوپولای Leoly (۱۸۸۲ - ۱۸۰۶) اولین کسی است که این اسلوب را بدو دلیل ذیل رواج داد :

الف - در صورتیکه در بین افراد يك جامعه اختلافات زیادی وجود دارد چون خانواده بمنزله سلولهای جامعه میباشد این اختلافات در آنها کمتر مشاهده شده و مابین خانواده های متعدد وجه مشترك بسیار است .

ب - تمام اعمال اجتماعی در بودجه خانواده بصورت درآمد و هزینه نمایش پیدا میکند .

قسمت اصلی مونوگرافی فامیلی راجع ببودجه خانواده است که درآمد و هزینه هر کدام را مورد بررسی قرار داده و تعادل هر بودجه را مورد نظر قرار میدهد و علاوه بر آن یادداشتهایی هم در موضوع اساس جامعه - تشکیلات کار و طرز قنونی اداره اموال و غیره بآن اضافه میشود.

اسلوب مونوگرافی مطالعه دقیق يك فامیلی است که نمونه کاملی از خانواده های مورد مطالعه باشد این اسلوب البته قدری از اسلوب آماری که استقرار باشد دوراست ولی اگر در عده زیادی از مونوگرافی ها دقت شود نتایج آماری بیشماری از این مطالعه گرفته میشود و بدینجهت است که آمار بیشتر بودجه خانواده های طبقات مختلف را مورد بررسی قرار داده و منظور آن تخمین مصرف و درجه راحتی طبقات مختلف میباشد .

آماردان معروف آلمانی انگل Engel (۱۸۹۶ - ۱۸۲۱) بودجه هزینه خانواده های ساکسون را در ۱۸۵۷ و بودجه عملیات بلژیک را در ۱۸۵۳ که بترتیب ذیل میباشد مورد مطالعه قرار داده است :

الف - واری عمومی یا رسمی که از طرف مقامات دولتی و عمومی کشور انجام میگردد .

ب - واری خصوصی که از طرف اشخاص و بنگاههای خصوصی بعمل میآید .

بطور کلی واری های خصوصی زیاد ب نتیجه مطلوبه نمیرسند زیرا نفوذ و قدرت واریهای دولتی را نداشته و در اجرای عمل با مشکلات زیادی مواجه میشوند .

واریهای عمومی را میتوان بدو دسته تقسیم نمود :

۱ - واری پارلمانی که توسط اعضاء پارلمان و مطابق برنامه که خود پارلمان تعیین مینماید عمل می کنند. این طریق در انگلستان خیلی معمول بوده و برای تعیین وضعیت کارگران هر ساله واری های عیدیه باین طریق بعمل میآید.

۲ - واری آماری - این نوع واری از طرف مقامات و ادارات دولتی برای تعیین وضعیت حقیقی پاره از امور بعمل میآید بدون اینکه کلیه آحاد تحت مطالعه قرار گیرند و بنا ب اسلوبی که برای واری اتخاذ شود طریقه عمل را می توان باین سه نوع تقسیم نمود :

الف - واری ممکن است یا شفاهی باشد مانند واریهای پارلمانی یا اینکه مانند اغلب واریهای آماری کتبا صورت گیرد .

ب - واری ممکن است بوسیله پرسشنامه عمومی یا خصوصی انجام گیرد .

ج - واری ممکن است بوسیله مأمورین مخصوصی که به انواع ممکنه برای رسیدن به مقصود اقدام نمایند انجام گیرد .

مونوگرافی

در برداشت غیر مستقیم مونوگرافی مقام خاصی داشته و از برای تحقیقات جامعه در مورد يك خانواده معین که

تقسیم هزینه

خانواده‌های ساکسون در ۱۸۵۷

طبقة		ات		نوع هزینه
راحت	متوسط	عمله		
	۵۰	۵۵	۶۲	خوراك
۸۵	۱۸	۱۸	۱۶	پوشاك
	۱۲	۱۲	۱۲	مسكن
	۵	۵	۵	سوخت و روشنائی
	۵	۳/۵	۲	تحصيل
۱۵	۳/۵	۲	۱	حمایت قانونی
	۳	۲	۱	بهداشت
	۳/۵	۲/۵	۱	تفریح و آسایش بدنی و روحی

بودجه هزینه

خانواده‌های عمله بلژیکی در سال ۱۸۵۳

نوع ه					میزان درآمد
سایر هزینه	سوخت و روشنائی	پوشاك	مسكن	خوراك	
۲/۵	۶/۶	۱۰/۹	۸/۵	۷۱/۵	کمتر از ۶۰۰ فرانك
۳/۴	۵/۹	۱۳/۸	۷/۹	۶۹	از ۶۰۰ تا ۹۰۰ «
۴/۵	۵/۷	۱۵/۲	۷/۴	۶۷/۲	از ۹۰۰ تا ۱۲۰۰ «
۷/۷	۵/۳	۱۶/۸	۶/۹	۶۳/۳	از ۱۲۰۰ تا ۲۰۰۰ «
۶/۷	۴	۱۷/۱	۷/۴	۶۴/۸	بیشتر از ۲۰۰۰ «

از قانون انگل نتیجه دیگری که گرفته میشود این است که نسبت مخارج تغذیه بمبلغ کل بودجه درجه راحتی خانواده‌ها میرساند یعنی هر قدر این نسبت کوچکتر باشد درجه راحتی خانواده زیادتر است •

قانونی را که انگل از مطالعه آمار فوق بدست آورده ربا-م خودش معروف است این است که : « هر قدر درآمد و درجه فامیل کمتر باشد مخارج تغذیه بیشتر است » یعنی مخارج تغذیه نسبت معکوس بمبلغ کل بودجه خانواده دارد •

کیفیت مصارف فامیلی است زیرا نوع گوشت یا خوراکی های دیگر بسته به قیمت فرق نموده و این مسئله در غذائیت اجناس و سلامتی افراد خانواده نیز تأثیر دارد و از طرف دیگر تمام افراد خانواده بیک نسبت از اغذیه استفاده نمی نمایند مثلاً خارج تغذیه یک نفر مرد کارگر بیش از خارج تغذیه یک طفل ۵- ساله میباشد و بدینجهت است که آتواتر Atvater عالم آمریکائی نسبتهای ذیل را که امروزه طرف قبول اغلب آمار دانان می باشد برای تغذیه افراد خانواده قائل شده است:

مرد	۱
زن	۰٫۸
پسر ۱۴ - ۱۵ ساله	۰٫۸
دختر ۱۴ - ۱۶ ساله	۰٫۷
بچه ۱۰ - ۱۳ ساله	۰٫۶
بچه ۶ - ۹ ساله	۰٫۵
بچه ۲ - ۵ ساله	۰٫۴
بچه کمتر از ۲ سال	۰٫۳

با در نظر گرفتن نسبتهای فوق میتوان بودجه خانواده هارا

بطور صحیح تنظیم و با یکدیگر مقایسه نمود .

دکتر حسن ستوده

برای اینکه مونوگرافی نتایج مطلوبه را داشته باشد سه نکته ذیل باید رعایت شود .

الف - پرسش نامه باید از روی اسلوب صحیحی تنظیم و با دقت تهیه شود برای رسیدن باین منظور خانواده هارا میبایستی مجبور نمود که هفته به هفته گزارش درآمد و هزینه بودجه خود را داده و در آخر هر یکماه یا سه ماهی هم گزارشی راجع بکلید درآمد و هزینه بودجه خود بدهند .

ب - مدت کافی برای مطالعه تعیین شود و برای رسیدن بمقصود مأخذ را باید اقلأ بودجه سالیانه قرار داد زیرا تمام اقلام بودجه سالیانه در هر ماه منظور نمیشوند مثلاً هزینه لباس یکمرتبه یا دو مرتبه بیشتر در سال منظور نمیشود و از طرف دیگر میتوان گفت که هزینه معمولی سال بسال تجدید میشود و اگر مدت تحقیق از سال تجاوز کند اشکالات زیادی پیش خواهد آمد .

ج - تعداد خانواده هائی که بودجه آنها تحت مطالعه قرار میگیرد باید زیاد باشد زیرا بسته باینکه خانواده صرفه جو یا ول خرج باشد طرز تقسیم هزینه فرق میکند و برای اینکه زیاد از حقیقت دور نیقیم باید عده خانواده های مورد بررسی نسبتاً زیاد باشد .

مطلب دیگری که در بودجه خانوادگی مؤثر است

موجبات طلاق برای زن

اجرای حکم محکمه و الزام اوردادن نفقه زن میتواند برای طلاق بجا کم رجوع کند و حاکم او را اجبار بطلاق مینماید و همچنین است در صورت عجز شوهر از دادن نفقه .

۲ - در موردیکه شوهر سایر حقوق واجبه زن را رفا نکند و اجبار او هم بایفاء ممکن نباشد .

۳ - سوء معاشرت شوهر بحدیکه ادامه زندگانی زن را غیر قابل تحمل سازد .

گفته شد که حق طلاق در حقوق اسلامی مطلقاً با مرد است ولی زن هم در موارد معین ذیحق در مطالبه طلاق خود و الزام زوج بتفريق است که در صورت اختیار میتواند دفع ضرر از خود کند . مواردی که زن ذیحق در طلاق میشود عبارتست از:

۱ - در صورت استنکاف شوهر از انفاق و عدم امکان